

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعيات و قانون

پروگرام ماستري تفسير و حديث

دولت جمهوري اسلامي افغانستان

وزارت تحصيلات عالي

معينيت امور علمي

جهود حديثي تابعيات و مرويات شان در كتب سته

(رساله ماستري)

محصل: عابده «مجیدی»

استاد رهنما: د. محمد اسماعیل لیب «بلخی»

سال: ۱۴۰۰ هـ. ش. ۱۴۴۲ هـ. ق

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعيات و قانون
پروگرام ماستري تفسير و حديث

دولت جمهوري اسلامي افغانستان
وزارت تحصيلات عالي
معينيت امور علمي

جهود حديثي تابعيات و مرويات شان در كتب

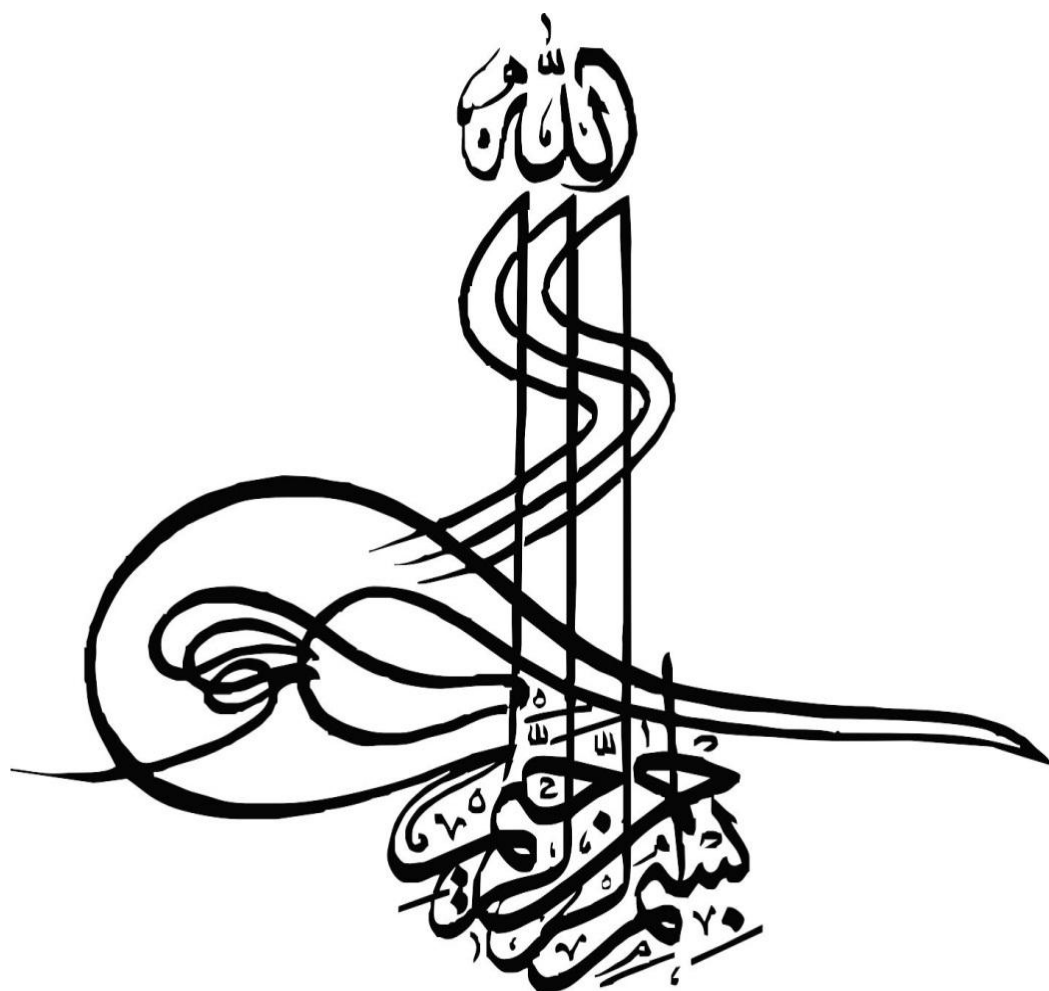
سته

(رساله ماستري)

محصل: عابده «مجیدی»

استاد رهنما: د. محمد اسماعیل لیب «بلخی»

سال: 1400 هـ ش. 1442 هـ ق

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

د پیاوړتیا تفسیر و حدیث

بورډ ماستری

تصدیق نامه

محترم عابده مجیدی بنت اختر محمد ID نمبر Sh-mst-97-371 محصل دور چهارم تفسیر و حدیث، از پایان نامه ماستری خویش زیر عنوان: جهود حدیثی تابعیات و مرویات شان در کتب سته به روز چهارشنبه تاریخ ۱۴۰۰/۴/۲ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و از نظر هیأت ژوری مستحق ۹۴ (نمره به عدد) نود و چهار (نمره به حروف) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

امضاء اعضای هیأت ژوری:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	دکتور اسماعیل احدی	عضو هیأت	
۲	استاد محمد نعیم جلیلی	عضو هیأت	
۳	دکتور محمد اسماعیل لیبیب بلخی	رهنما و رئیس جلسه دفاعیه	

..... معاون علمی

..... آمر بورډ ماستری

چکیده (خلاصه)

موضوع علم حدیث در ذات خود دارای اهمیت و فضیلت خاص می باشد ، و اما تحقیق در مورد زنان تابعیات که بعد از عصر صحابیات دومین نسل برتر می باشند ، از اهمیت ویژه ای برخوردار است ؛ چون عموماً افکار عامه در مورد زنان در راستای علوم شریعت به گونه ای است که گویا زنان در کنج خانه ها قرار گرفته ، و جز انجام عبادات و مسولیت های خانه و همسر داری نقشی نداشته اند . در حالیکه بعد از تتبع در کتب نقش شان درین مورد آشکار و هویدا می گردد.

تحقیق هذا از نوع استقرائی و تحلیلی است به این معنی که نخست در مورد اسماء تابعیات تتبع و تحقیق صورت گرفته ، و بعد از آن برای پیدا کردن مرویات شان در کتب سته با استفاده از مکتبه شامله ، جستجو و تحقیق نموده ام ، تا بدین طریق از حیث کثرت و قلت روایت ، نخست در صحیحین و بعد در کتب سنن اسماء شان ترتیب شود ، بعد از آن جهت شناخت مختصر هر یک از تابعیات و سیرت و حال شان از حیث جرح و تعدیل به کتب مشهور تراجم و سپس به کتب جرح و تعدیل مراجعه نموده ام .

بعد از حصر و جمع آوری احادیث و تخریج نمودن شان از کتب سته ، برای بیان نمودن درجه و حکم حدیث نیاز بود که به کتب معتبر چون کتاب البانی مراجعه کردیم ، و سپس بالای آن عده احادیثی که بطور نمونه برای هر یک از تابعیات آورده شده از حیث صحت و ضعف و حسن ، و یا غریب بودن بالایشان حکم صورت گرفته است .

علاوه بر این در رابطه به جهود تابعیات در روایت و درایت به تمام کتب احادیث و کتب تراجم مراجعه شده ، و تا حد توان تمام روایاتی را که در مورد رحلات شان و تحمل و اداء و نقش شان در رسانیدن احادیث جمع آوری و نقل نموده ام.

Error! Bookmark not defined.	مقدمه
Error! Bookmark not defined.	اسباب اختیار موضوع (ضرورت تحقیق)
Error! Bookmark not defined.	اهمیت موضوع
Error! Bookmark not defined.	سوالات تحقیق
Error! Bookmark not defined.	پیشینه تحقیق
Error! Bookmark not defined.	روش تحقیق
Error! Bookmark not defined.	فصل اول
Error! Bookmark not defined.	مبحث اول : تعریف جهود ، روایت و درایت:
Error! Bookmark not defined.	مطلب اول : تعریف جهود در لغت
Error! Bookmark not defined.	مطلب دوم : تعریف درایت در لغت و علم حدیث
Error! Bookmark not defined.	مطلب سوم : تعریف روایت در لغت و علم حدیث
Error! Bookmark not defined.	مبحث دوم : تعریف تابعی ، فضیلت و بهترین شان
Error! Bookmark not defined.	مطلب اول : تعریف تابعی در لغت و اصطلاح
Error! Bookmark not defined.	مطلب دوم : فضیلت تابعیات
Error! Bookmark not defined.	مطلب سوم : بهترین تابعیات
Error! Bookmark not defined.	فصل دوم : نقش تابعیات در خدمت سنت
Error! Bookmark not defined.	مبحث اول : نقش تابعیات در روایت حدیث
Error! Bookmark not defined.	مبحث دوم : نقش تابعیات در درایت حدیث
Error! Bookmark not defined.	مطلب اول : کبار تابعیات

Error! Bookmark not defined.مطلب دوم : اوساط تابعیات

Error! Bookmark not defined.مطلب سوم : صغار التابعیات

Error! Bookmark not defined.مبحث دوم : نقش تابعیات در درایت حدیث

Error! Bookmark not defined.مبحث سوم: تلاش‌ها و مشقت‌های تابعیات در علم حدیث

Error! Bookmark not defined.مطلب اول : تحمل و اداء نزد تابعیات

Error! Bookmark not defined.مطلب دوم : رحلات تابعیات

Error! Bookmark not defined.فصل سوم: مرویات تابعیات در کتب ستة

Error! Bookmark not defined.مبحث اول : مرویات آنده تابعیاتی که به اسم شان معروف اند

Error! Bookmark not defined.مطلب اول : مرویات شان در صحیحین

Error! Bookmark not defined.1- مرویات عمره بنت عبد الرحمن در صحیحین

Error! Bookmark not defined.2- مرویات زینب بنت اُبی سلمة مخزومی در صحیحین

Error! Bookmark not defined.3- مرویات صفیه بنت شبیه در صحیحین

Error! Bookmark not defined.4- مرویات فاطمة بنت منذر در صحیحین

Error! Bookmark not defined.5- مرویات حفصة بنت سیرین در صحیحین

Error! Bookmark not defined.6- مرویات معاذة بنت عبدالله عدویه در صحیحین

Error! Bookmark not defined.7- مرویات أم درداء هجیمة بنت حیي در صحیحین

Error! Bookmark not defined.8- مرویات عائشه بنت طلحه در صحیحین

Error! Bookmark not defined.9- مرویات خيرة أم حسن بصري در صحیحین

Error! Bookmark not defined.10- مرویات صفیة بنت ابي عبید در صحیحین

Error! Bookmark not defined.11- مرویات عائشه بنت سعد ابن سعد ابن اُبی وقاص در صحیحین

Error! Bookmark not defined.12- مرویات هند بنت حارث فراسیه در صحیحین

13 - مرویات أم کلثوم بنت ابی بکر صدیق - رضي الله عنه - در صحیحین : Error! Bookmark not defined.

14 - مرویات مرجانه در صحیحین : Error! Bookmark not defined.

15 - مرویات هولۃ یا هالۃ در صحیحین : Error! Bookmark not defined.

16 - مرویات حفصة بنت عبدالرحمن ابن ابوبکر صدیق در صحیحین : .. Error! Bookmark not defined.

17 - مرویات أمینه بنت أنس بن مالک انصاري در صحیحین : Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم : مرویات تابعیات در سنن أربعة: Error! Bookmark not defined.

1- مرویات عمرة بنت عبدالرحمن در سنن أربعة : Error! Bookmark not defined.

2- مرویات صفیه بنت شبیه در سنن أربعة : Error! Bookmark not defined.

3- مرویات زینب بنت ابو سلمة در سنن أربعة: Error! Bookmark not defined.

4 - مرویات هجیمة بنت حي (أم درداء صغری) در کتب سنن : Error! Bookmark not defined.

5- مرویات حفصة بنت سیرین در سنن أربعة : Error! Bookmark not defined.

6- مرویات عائشه بنت طلحه در سنن أربعة : Error! Bookmark not defined.

7- مرویات فاطمة بنت المنذر در سنن أربعة : Error! Bookmark not defined.

8- مرویات معاذة بنت عبدالله عدویة در سنن أربعة: Error! Bookmark not defined.

9 - مرویات خيرة أم حسن البصري در کتب سنن : Error! Bookmark not defined.

- مرویات جسرة بنت دجاجة در کتب سنن : Error! Bookmark not defined.

13 - مرویات حفصة بنت عبدالرحمن در کتب سنن : Error! Bookmark not defined.

14- مرویات أم کلثوم بنت ابی بکر در کتب سنن : Error! Bookmark not defined.

15 - مرویات عائشة بنت سعد ابن أبي وقاص در کتب سنن : Error! Bookmark not defined.

16 - مرویات أمیة بنت عبدالله در کتب سنن: Error! Bookmark not defined.

17 - مرویات مرجانة در کتب سنن : Error! Bookmark not defined.

- 18- مرویات رباب بنت صلیع در کتب سنن : Error! Bookmark not defined.
- 19 - مرویات حمیده بنت عبید بن رفاعۃ أنصاریة در کتب سنن : Error! Bookmark not defined.
- 20 - مرویات هند بنت حارث در کتب سنن : Error! Bookmark not defined.
- 21 - مرویات سعدی بنت عوف در کتب سنن : Error! Bookmark not defined.
- 22 - عُدیسه بنت اهبان : Error! Bookmark not defined.
- 23 - مرویات مُسه أزدیة در کتب سنن : Error! Bookmark not defined.
- 24 - مرویات زینب بنت کعب بن عجرة در کتب سنن : Error! Bookmark not defined.
- 25 - مرویات سمیه بصریه در کتب کتب سنن : Error! Bookmark not defined.
- 26 - مرویات کریمه بنت همام در سنن : Error! Bookmark not defined.
- 27 - مرویات آمنه در کتب سنن : Error! Bookmark not defined.
- 28 - مرویات اسماء بنت زید ابن خطاب قرشی عدوی در کتب سنن : Error! Bookmark not defined.
- 29 - مرویات أسماء بنت سعید ابن زید در کتب سنن : Error! Bookmark not defined.
- 30 - مرویات أمیه بنت أبی صلت غفاری در کتب سنن : Error! Bookmark not defined.
- 31 - مرویات بنانة مولاة عبدالرحمن ابن حبان أنصاری در سنن : Error! Bookmark not defined.
- 32 - بُنانة بنت یزید العبشمیة در سنن : Error! Bookmark not defined.
- 33 - بهیسة فزاریة: Error! Bookmark not defined.
- 34 - بُهیة : Error! Bookmark not defined.
- 35 - جمیلة بنت عَبَّاد : Error! Bookmark not defined.
- 36 - حبیبة بنت میسرة : Error! Bookmark not defined.
- 37 - حسناء بنت معاویة بصریة: Error! Bookmark not defined.
- 38 - حکیمه بنت أمیمة بنت رقیقة: Error! Bookmark not defined.
- 39 - حُکیمه بنت أمیه بن اخنس بن عبید: Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.	40 - حُميدة:
Error! Bookmark not defined.	41 - حَمِيْضَةُ بِنْتُ شَمْرَدَل:
Error! Bookmark not defined.	42 - حَمِيْضَةُ بِنْتُ يَاسِر:
Error! Bookmark not defined.	43 - دُحْيَةُ بِنْتُ عَلِيَّةِ عَنَبَرِيَّة:
Error! Bookmark not defined.	44 - رباب جده عثمان بن حكيم أنصاري:
Error! Bookmark not defined.	45 - رقية بنت عمرو:
Error! Bookmark not defined.	46 - رُمَيْثَةُ:
Error! Bookmark not defined.	47 - رُمَيْثَةُ بِنْتُ الْحَارِثِ بْنِ طَفِيلِ بْنِ سَخْبَرَةَ أَزْدِيَّة:
Error! Bookmark not defined.	48 - زينب السهمية:
Error! Bookmark not defined.	49 - زينب بنت نبيط مدنية أنصارية:
Error! Bookmark not defined.	50 - زينب بنت نصر:
Error! Bookmark not defined.	51 - سارة بنت مقسم ثقفية:
Error! Bookmark not defined.	52 - سائبة مولاة فاكه ابن مغيرة مخزومي:
Error! Bookmark not defined.	53 - سلمى بكريّة:
Error! Bookmark not defined.	54 - سلمى عمه عبدالرحمن بن أبو رافع:
Error! Bookmark not defined.	55 - شعّاء بنت عبدالله أسدى كوفى:
Error! Bookmark not defined.	56 - صفية بنت جرير:
Error! Bookmark not defined.	57 - صفية بنت حارث:
Error! Bookmark not defined.	58 - صفية بنت عصمة:
Error! Bookmark not defined.	59 - صفية بنت عطية:
Error! Bookmark not defined.	60 - صفية بنت عليّة عنبرية:
Error! Bookmark not defined.	61 - ضباعة بنت مقداد ابن أسود:

- 62 - طلحة أم غراب: Error! Bookmark not defined.
- 63 - عالية بنت سُبَيْع: Error! Bookmark not defined.
- 64 - عَقِيلَة بنت أسمر بنت مضر: Error! Bookmark not defined.
- 65 - عَقِيلَة مولاة بني فزارة: Error! Bookmark not defined.
- 66 - عمرة عمه مقاتل بن حَيَّان نبطي: Error! Bookmark not defined.
- 67 - فاختة أم موسى: Error! Bookmark not defined.
- 69 - قِرْصافة ذُهَيْلية: Error! Bookmark not defined.
- 70 - قُرَيْبَة بنت عبدالله ابن وهب بن زمعة ابن الأسود الأسدية: Error! Bookmark not defined.
- 71 - قَمِير بنت عمرو كوفية: Error! Bookmark not defined.
- 72 - كبشة بنت كعب بن مالك أنصاري: Error! Bookmark not defined.
- 73 - كَبْشَة بنت أبي مريم: Error! Bookmark not defined.
- 75 - كَلْثَم قرشية: Error! Bookmark not defined.
- 76 - ام كلثوم: Error! Bookmark not defined.
- 77 - أم كلثوم ليثية مكية: Error! Bookmark not defined.
- 78 - كَيْسَة بنت أبو بكر نفع ثقفية ، بصرية مولاى رسول الله - صلى الله عليه و سلم - : Bookmark : Error! not defined.
- 79 - لَوْلُؤَة مولاة أنصار: Error! Bookmark not defined.
- 80 - لَيْلى أنصارية مولاة أم عمارة نسيبة بنت كعب بن عمرو: Error! Bookmark not defined.
- 81 - لَيْلى بنت مالك: Error! Bookmark not defined.
- 82 - مَجِيبة باهلية بنت عبدالله بن حارث: Error! Bookmark not defined.
- 83 - مُسَيكة مكية أم يوسف: Error! Bookmark not defined.
- 84 - مَغيرة بنت حسان تميمية: Error! Bookmark not defined.

- 85 – مُنَيَّة بنت عبيد أبي برزة أسلمي: Error! Bookmark not defined.
- 86 – ميمونة بنت وليد بن حارث بن عامر أنصاري: Error! Bookmark not defined.
- 87 – نَدْبَة مولاة ميمونة: Error! Bookmark not defined.
- 88 – هند بنت شريك بن زبَّان أنصارية: Error! Bookmark not defined.
- 89 – هند بنت وازع بن زارع: Error! Bookmark not defined.
- 90 – هُنَيْدَة: Error! Bookmark not defined.
- جدول اسمای تابعیات که به اسم شان معروف اند ، با مرویات شان در کتب سته Error! Bookmark not defined. defined.
- مبحث دوم : مرویات آن عده تابعیاتی که به کنیه شان معروف اند : Error! Bookmark not defined.
- مطلب اول مرویات شان در صحیحین : Error! Bookmark not defined.
- 1 – أم یعقوب أسدي: Error! Bookmark not defined.
- 1 – أم زید بن أسلم: Error! Bookmark not defined.
- 2 – أم عمرو بنت عبدالله بن زبیر بن عوام: Error! Bookmark not defined.
- ب – در صحیح مسلم : Error! Bookmark not defined.
- مبحث دوم : مرویات شان در کتب سنن : Error! Bookmark not defined.
- 1 – أم مساور الحميري: Error! Bookmark not defined.
- 2 – أم أبان بن صمعة: Error! Bookmark not defined.
- 4 – أم بلال بنت هلال أسلمي مدني: Error! Bookmark not defined.
- 5 – أم جحدريّة بصرية: Error! Bookmark not defined.
- 6 – أم الحرير: Error! Bookmark not defined.
- 7 – أم أم حکيم بن أسيد: Error! Bookmark not defined.
- 8 – أم حُميد: Error! Bookmark not defined.

9 - أم خطاب بن صالح أنصاری:	Error! Bookmark not defined.
10 - أم داود بن صالح تَمَّار:	Error! Bookmark not defined.
11- أم ذرة مولاة عائشة - رضي الله عنها:	Error! Bookmark not defined.
12 - أم سالم بنت مالک راسبية:	Error! Bookmark not defined.
13 - أم شراحيل:	Error! Bookmark not defined.
14 - أم عاصم:	Error! Bookmark not defined.
15 - أم عبد الحميد مولاي بنی هاشم:	Error! Bookmark not defined.
16 - أم عبدالله بن بريدة:	Error! Bookmark not defined.
17 - أم عبدالرحمن بن عبدالله بن كعب بن مالک:	Error! Bookmark not defined.
18 - أم عبدالملك بن أبي محذورة:	Error! Bookmark not defined.
19 - أم عون بنت محمد بن جعفر بن أبي طالب قرشي:	Error! Bookmark not defined.
20 - أم محمد ابي يحيي أسلمي:	Error! Bookmark not defined.
21 - أم محمد بن سائب بن بركة مكّي:	Error! Bookmark not defined.
22- أم محمد بن عبدالرحمن بن ثوبان قرشي عامري:	Error! Bookmark not defined.
23 - أم محمد بن قيس:	Error! Bookmark not defined.
24 - أم منبوذ:	Error! Bookmark not defined.
جدول اسمای تابعياتی که به کنیه شان معروف اند ، با مرویات شان در کتب سته	Error! Bookmark not defined.
	defined.

نتیجه گیری	14
پیشنهادهات	15
فهرست منابع	16
فهرست آیات قرآنی	Error! Bookmark not defined.
فهرست احادیث نبوی	Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined. فهرست أعلام

نتیجه گیری

الحمد لله الذي يسر لي إتمام هذا العمل ، و أسأله - جل و علا - أن يحقق لي به النفع العاجل و الآجل ، و أن يجعله مفتاحا للإستزادة من العلم النافع و تحصيله .

از خلال نوشتن این رساله زیر عنوان « جهود حدیثی تابعیات و مرویات شان در کتب سته » به نتایج ذیل دست یافتم :

- مجموع تابعیات که مرویات شان در کتب سته نقل شده، به (118) میرسد ، که از جمله به تعداد (91) نفر ازین میان به اسم شان معروف اند ، و به تعداد (27) نفر تابعیاتی اند ، که به کنیه شان معروف اند .
- مجموع مرویات تابعیاتی که به اسم شان معروف اند ، در کتب سته به (302) روایت میرسد ، و مجموع مرویات انعه ای که به کنیه شان معروف اند به (29) میرسد .
- پس مجموع تمام مرویات (تابعیات که به اسم ، و به کنیه شان معروف اند) ، در کتب سته به (331) حدیث میرسد .
- توجه و سهم داشتن زنان تابعیات در رسانیدن سنت های رسول الله - صلی الله علیه و سلم - برای نسل بعدی شان ؛ همانگونه که تابعین به این مهم توجه و نقش خود را داشتند .
- همان گونه که اصحاب و تابعین در ادای رسالت دین بر این امت احسان و منت نموده اند ، نیز زنان صحابه و تابعین را بر این امت حق و احسان است .
- در بین تمام این زنان محدثه و حتی در قرون بعدی زنی سراغ نمیشود که از طرف علمای جرح و تعدیل متهم به دروغ و یا ضعف شده و روایت اش رد شده باشد .
- آشکار شدن نقش و جایگاه روایت زنان در اسلام ، به اساس قول امام شوکانی که میگوید : " هیچ قولی از عالمی در دست نیست که روایت زنی را از جهت زن بودنش رد کرده باشد ، بلکه بیشترین سنتهایی که امروز در دست است ، از طریق روایت زنان رسیده است " .

پیشنهادهات

- پیشنهاد به وزارت محترم اطلاعات و فرهنگ این است که در مورد زنان محدث تابعیات ، و روشن ساختن رول شان در خدمت احادیث گهر بار رسول الله - صلی الله علیه و سلم - ، اقدامات لازم نماید ؛ چون ، تهیه نمودن برنامه های ماهواره ای در مورد سیرت و نقش شان در نقل علوم به خصوص حدیث ، و ترجمه کردن کتب و رسائل درین مورد ، به زبانهای ملی (پشتو و دری) ، و به چاپ سپردن و نشر آن ، تا فهم عام مورد شان صورت پذیرد .
- از وزارت محترم حج و اوقاف میخواهم تا با نامگذاری مدارس و مکاتب انائیه و مؤسسات خیریه ، به اسمای تابعیات ، خصوص عمره بنت عبدالرحمن ، خیره ام حسن بصری و ام درداء ، و غیرهن ، از آنها تقدیر نماید ، تا از یکطرف این شخصیت ها در میان عوام مردم شناخته شده ، و از طرف دیگر مشوقی باشد برای نسل جوان علم دوست؛ تا جهت مزید معلومات به سیرت و شناخت این شخصیتها ، سری به مطالعه کتب حدیث در مورد شان بزنند، و سیرت آنها را زنده بسازند .
- به وزارت محترم امور زنان پیشنهاد میشود که سوانح و بیوگرافی این زنان الگو اعم از صحابیات و تابعیات را به شکل مقاله تهیه در کنفرانس و نشست های علمی مربوط به زنان به خوانش بگیرند ، تا برای قشر زنان ، الگو هایی از تقوی و علم و فقاقت شناسایی شود .
- از تمام پوهنتون های دولتی ، و خصوصی میخواهم تا در مورد شناخت ، و معرفی این زنان الگو، با تدویر کنفرانس ها ، و همایش ها ، و نشر مقالات از زحمات شان قدر دانی نموده و برای محصلین به خصوص ، محصولات آنها را بحیث الگو به معرفی گیرند .
- ازتمام مراکز علمی ، و لیسه ها ، خواهشمندم تا با پخش و نشر بروشر ها ، و اختصاص دادن یک قسمتی از مجلات و ماهنامه ها را درین مورد ، توجه لازم مبذول داشته ، تا فهم عامه را در مورد شان به دسترس نسل جدید و جوان قرار دهد .
- از محصلات ماستری که درحال سپری کردن دروس در رشته های تفسیر ، و حدیث اند میخواهم موضوعات رساله های شانرا در مورد نقش زنان تابعیات در کتب حدیث غیر از کتب سته ، و نیز زنان تبع تابعیات ، و زنان محدثه بعد از آنها ، تا قرن دهم ، را تتبع نموده ، و تحقیق نمایند ، تا هر چه بیشتر از حال و کردار این زنان که با گذشت زمان از اذهان فراموش اند ، معرفی شوند.

فهرست منابع

- (1) إبراهيم مصطفى، أحمد الزيات، حامد عبد القادر، محمد النجار، المعجم الوسيط، تحقيق / مجمع اللغة العربية، ناشر: دار الدعوة، بيروت، 1404 هـ
- (2) ابن باز: عبد العزيز بن عبد الله، ناشر: دار الحديث- القاهرة، چاپ اول، 1379 هـ
- (3) ابن جوزي، عبدالرحمن بن علي بن محمد جوزي قرشي بغدادی، ابو فرج، صفة الصفوة، تحقيق: خالد مصطفى طرطوسی، ناشر: دار الكتاب العربي، 2013م
- (4) ابن سعد، محمد بن سعد بن منيع، ابو عبد الله، [ت 230هـ] الطبقات الكبرى، تحقيق: محمد عبد القادر عطا، ناشر: دار الكتب العلمية - بيروت، چاپ اول
- (5) ابن عساکر: أبو القاسم علي بن حسن ابن هبة الله ابن عبد الله شافعي معروف بابن عساکر (499 - هـ - 571 هـ)، تاريخ دمشق، دراسة وتحقيق: علي شيري، ناشر: دار الفكر للطباعة والنشر والتوزيع
- (6) ابن كثير: اسماعيل بن عمر قرشي دمشقي، [ت 774]، تفسير القرآن العظيم، ناشر: دار ابن حزم،
- (7) ابن منظور، محمد بن مكرم بن علي، جمال الدين، أبو الفضل، [ت 711هـ]، لسان العرب، دار صادر - بيروت، چاپ سوم، 1414 هـ
- (8) ابو داود سليمان بن اشعث سجستاني، سنن أبي داود، ناشر: دار الكتاب العربي - بيروت.
- (9) ابو شهبه، محمد بن محمد، الوسيط في علوم و مصطلح الحديث، ناشر: دار المعرفة للنشر و التوزيع،
- (10) انصاری: عمر بن علي بن احمد، ابن ملقن سراج الدين ابو حفص، المقنع في علوم الحديث، تحقيق: عبدالله بن يوسف جديع، ناشر: دار فواز للنشر، 1413 - 1992م
- (11) بخاری: ابی عبدالله محمد بن اسماعیل بن ابراهیم بن مغیره بن بردزبه جعفی، [ت 256]، الجامع الصحيح، ناشر: دارالفکر للطباعة للنشر و التوزيع.
- (12) بخاری: ابو عبدالله اسماعیل ابن محمد ابن ابراهیم الجعفی، التاريخ الكبير، ناشر: دارالکتب العلمیة - بیروت.
- (13) بستانی، فواد افرام - مترجم: مهیار، استاد رضا، فرهنگ أبجدي عربي- فارسي ترجمه المنجد الابدی، ناشر: مکتبه اسلامی، تهران، چاپ اول 1385 هـ ش
- (14) بستی: ابو الفضل عیاض ابن موسی ابن عیاض ابن عمرو ابن موسی ابن عیاض، ترتیب المدارک وتقريب المسالك لمعرفة أعلام مذهب مالك.

- 15) بالطو: عالية بنت عبدالله ، تراجم طبقة المحدثات من التابعيات و مروياتهن فى الكتب الستة ، ناشر : دار المجتمع للنشر و التوزيع ، چاپ : اول ، سال طبع : 1430 - 2009م ،
- 16) بغدادى: أحمد بن علي بن ثابت الخطيب أبو بكر، الجامع لأخلاق الراوي وآداب السامع، ناشر : مكتبة المعارف - الرياض ، 1403تحقيق : د. محمود الطحان
- 17) بغدادى: أبو بكر أحمد ابن علي خطيب [ت 463] ، تاريخ بغداد ، دراسة وتحقيق : مصطفى عبد القادر عطا ، ناشر: دار الكتب العلمية بيروت - لبنان
- 18) بغدادى: أحمد ابن علي ابن ثابت أبو بكر، الرحلة في طلب الحديث ، ناشر : دار الكتب اتعلمية - بيروت ، چاپ اول ، 1395، تحقيق : نور الدين عتر.
- 19) بيهقي ، أحمد بن الحسين بن علي بن موسى ، أبو بكر ، [ت 458هـ] المدخل الى السنن الكبرى ، تحقيق : د. محمد ضياء الرحمن الأعظمي ، ناشر: دار الخلفاء للكتاب الإسلامى - الكويت ، چاپ اول ، 1422 هـ
- 20) ترمذى: أبو عيسى ، محمد بن عيسى ، سلمى ، [ت 279] ، الجامع الصحيح سنن الترمذى ، تحقيق : احمد شاکر ، ناشر : دار إحياء التراث العربى
- 21) جزرى: مجد الدين أبو سعادات مبارك بن محمد جزري ابن الأثير (المتوفى : 606هـ) ، جامع الأصول في احاديث الرسول ، ناشر : مكتبة الحلواني - مطبعة الملاح - مكتبة دار البيان ، چاپ : اول ، تحقيق : عبد القادر الأرئوط
- 22) جلى: الحاج خليفه ، مصطفى بن عبدالله كاتب، معروف به حاج خليفه ، كشف الظنون ، تحقيق : محمد شرف الدين يا التقايا ، ناشر : دار إحياء التراث العربى
- 23) جمعه: احمد خليل ، نساء من عصر التابعين ، ناشر : دار ابن كثير
- 24) حسن عميد ، فرهنگ عميد ، ناشر : مؤسسه انتشارات امير كبير - تهران ، سال 1369 ،
- 25) حكمى ، حافظ بن أحمد بن علي الحكمي [ت 1377هـ] ، معارج القبول بشرح سلم الوصول إلى علم الأصول ، تحقيق : عمر بن محمود أبو عمر ، ناشر : دار ابن القيم - الدمام ، السعودية ، چاپ اول ، 1410 هـ - 1990 م ،
- 26) خير آبادى، دكتور ابو الليث، معجم المصطلحات الحديث و علومه و اشهر المصنفين فيه ، ناشر : دار النفائس
- 27) ذهبى: محمد بن احمد بن عثمان بن قايماز ، شمس الدين [ت 1274] سير أعلام النبلاء ، تخريج احاديث : شعيب أرئوط ، تحقيق : مأمون صاعرجى ، ناشر : مؤسسة الرسالة
- 28) رازى ، محمد بن أبي بكر بن عبد القادر ، زين الدين ، أبو عبد الله ، [ت 666هـ] ، مختار الصحاح ، تحقيق : يوسف الشيخ محمد ، 1420هـ / 1999م ، المكتبة العصرية - الدار النموذجية، بيروت - صيدا ، چاپ سوم

- (29) رازي، عبد الرحمن بن محمد بن إدريس بن المنذر ، ابن أبي حاتم، أبو محمد ، [ت 327هـ] مقدمة الجرح والتعديل لابن أبي حاتم رازي تحقيق : ابي همام محمد بن علي الصومعي البيضاوي ، دار الكتب العلمية بيروت- لبنان، چاپ اول ، 1433هـ
- (30) راغب ، الحسين بن محمد ، أبو القاسم ، [ت 502هـ] مفردات الفاظ القرآن ، تحقيق : صفوان عدنان الداودي، دار القلم، الدار الشامية - دمشق بيروت، چاپ اول 1412هـ
- (31) زبيدي: مرتضى ، تاج العروس من جواهر القاموس ، ناشر : طبعة الكويت
- (32) سماحى: د. محمد محمد ، المنهج الحديث في علوم الحديث قسم مصطلح الحديث ، ناشر : جامعة ازهر – كلية أصول الدين و الدعوة ، 1962،
- (33) سيوطي ، عبد الرحمن بن أبي بكر، جلال الدين ، [ت 911هـ] ، تدريب الراوي في شرح تقريب النوي ، تحقيق : أبو قتيبة نظر محمد فاريابي دار طيبة ، چاپ اول ، 1418 هـ
- (34) شنقيطي: محمد امين بن محمد مختار ، جنكى ، اضاء البيان في إيضاح القرآن بالقرآن ، ناشر : مكتبة علوم و الحكم ، مدينة منورة ،
- (35) شوكانى: محمد بن على ، نيل الأوطار شرح منتقى الأخبار ، ناشر : دار الجيل – بيروت
- (36) ضياء الدين نخشي، عارف قرن هشتم، سلوك الملوك ، با مقدمه و تصحيح و تعليق : دكتور غلام علي آريا، كتابفروشي زوآر، چاپ اول، زمستان 1369
- (37) صنعانى: أبو بكر عبد الرزاق ابن همام، مصنف عبد الرزاق ، ناشر :المكتب الإسلامي - بيروت ، تحقيق : حبيب الرحمن اعظمي ، چاپ : دوم
- (38) عراقى: ابو الفضل زين الدين عبدالرحيم بن حسين [ت 806] ، ، التقييد والإيضاح شرح مقدمة ابن الصلاح ، تحقيق : عبدالرحمن محمد عثمان ، المكتبة السلفية ، المدينة المنورة ، چاپ اول ، 1389-1969 ،
- (39) عسقلاني ، أحمد بن علي بن محمد بن أحمد بن حجر ، أبو الفضل [ت 852هـ] ، فتح الباري شرح صحيح البخاري ، ترقيم: محمد فؤاد عبدالباقي، ناشر : دار الحديث – القاهرة ، چاپ : اول 1379.
- (40) عسقلانى: ابن حجر ، احمد بن على بن محمد كنانى عسقلاني ، ابو فضل شهاب الدين بن حجر ، [ت 852] ، تقريب التهذيب ، محقق : ابو اشبال صغير احمد پاكستاني، ناشر : دار العاصمة ، 1421.
- (41) عسقلانى: ابن حجر عسقلانى ، احمد بن على بن محمد كنانى عسقلاني ، ابو فضل شهاب الدين بن حجر ، [ت 852] تهذيب التهذيب ، ناشر : المعرف.

- (42) عسقلاني: شهاب الدين ،احمد بن علي بن حجر عسقلاني [852] ، نخبة الفكر في مصطلح أهل الأثر ، تحقيق : عبد الحميد بن صالح بن قاسم ، ناشر : دار ابن حزم
- (43) عفاف بنت عبد الكريم ، جهود المرأة في نشر الحديث و علومه ، مجلة جامعة أم القرى لعلوم الشريعة و اللغة العربية و آدابها 1427 هـ
- (44) عيني ، محمود بن أحمد بن موسى بن أحمد بن حسين ، بدر الدين ، أبو محمد، [ت855هـ] ، عمدة القاري شرح صحيح البخاري دار إحياء التراث العربي - بيروت ، چاپ اول 1404 هـ
- (45) غوري: سيد عبد الماجد ، معجم المصطلحات الحديثيه، دار ابن كثير ، دمشق، سوريا.
- (46) فزاري ، إبراهيم بن محمد بن الحارث بن أساء ابن خارجه ، ابو اسحاق ، [ت188هـ] كتاب السير ، تحقيق : د. فاروق حادة ، دار القاسم ، دمشق، چاپ اول ، 1425 هـ
- (47) فوري: سيد عبد الماجد ، الميسر في علم الرجال ، ناشر : دار الشاكر للطباعة و النشر و التوضيح ، سلانجور - ماليزيا
- (48) فيروزآبادي، محمد بن يعقوب ، مجد الدين، أبو طاهر، [ت 817 هـ] ، القاموس المحيط ، تحقيق : محمد نعيم العرقسوسي مؤسسة الرسالة للطباعة والنشر والتوزيع، بيروت - لبنان ، 2005 – 1426 ، چاپ هشتم.
- (49) فيومي ، أحمد بن محمد بن علي ، أبو العباس [ت 770 هـ] المصباح المنير ، دار المعارف - القاهرة ، چاپ اول ، تحقيق : عبد العظيم الشناوي ، 1404
- (50) قرداش: آمال بنت الحسين ، دور المرأة في خدمة الحديث في القرون الثلاثة الاولى ، ناشر : الدوحة ، وزارة الأوقاف و الشؤون الإسلامية ، 1999 م،
- (51) قزويني: محمد بن يزيد، ابن ماجه، سنن ابن ماجه، دار إحياء الكتب العربية - فيصل عيسى البابي الحلبي.
- (52) كوفي: ابوبكر عبدالله بن محمد بن ابراهيم ، ابي شيبة، مصنف ابن ابي شيبة ، ناشر : الفاروق الحديثة للطباعة و النشر ، 1428-2008،
- (53) مباركفوري ، محمد عبد الرحمن بن عبد الرحيم ، أبو العلا ، [ت1353هـ] ، تحفة الأحوزي بشرح جامع الترمذي، دار الكتب العلمية – بيروت ، لبنان چاپ دوم ، 1426 هـ ،
- (54) محمد عميم احسان مجددی برکتی ، التعريفات الفقيهيه، ناشر دار الكتب العلمية ، 1424-2003 م.
- (55) المزي: جمال الدين ابو حجاج [ت742] ، تهذيب الكمال في أساء الرجال ، ناشر: مؤسسة الرسالة – بيروت ، چاپ اول ، 1980 م.

56) نيساوری: ابی عبدالله محمد بن عبدالله [ت 405] ، معرفه علوم الحديث و كمية اجناسه ، شرح و تحقيق احمد بن فارس السلولم ، ناشر: دار ابن حزم

57) نيشاپوری: محمد بن عبدالله بن حمدويه بن نعيم ضبي ، طهمانی نيشاپوری ، ابو عبدالله ، المستدرک علی الصحيحين للحاکم ، محقق : مصطفى عبدالقادر عطاء ، ناشر : درالکتب العلمية ، چاپ دوم ، سال 1422-2002

58) نيسابوری: مسلم بن حجاج بن مسلم قشیری ، صحيح مسلم ، ناشر : دار الفكر – بيروت
59) شيباني ، أحمد بن محمد بن حنبل بن هلال بن أسد، أبو عبد الله ، [ت241هـ] ، مسند أحمد بن حنبل ، تحقق : شعيب ارنؤوط، و عادل مرشد ، مؤسسة الرسالة، بيروت ، چاپ اول 2001م ،

60) نسائي ، أحمد بن شعيب بن علي ، أبو عبد الرحمن، [ت303هـ] ، سنن الكبرى ، تحقيق : مكتب تحقيق التراث الاسلامي ، 1432 هـ ، دار المعرفة ، بيروت ، لبنان ، چاپ اول

61) قزوینی ، محمد بن یزید ابن ماجه ، أبو عبدالله ، [ت 273 هـ] سنن ابن ماجه ، تحقيق : محمد فؤاد عبد الباقي ، مكتب العلمية ، بيروت ، لبنان چاپ اول 1404 هـ

62) نيساپوري ، محمد بن عبدالله ، أبو عبدالله [ت405هـ] ، المستدرک علی الصحيحين ، تحقيق : مصطفى عبد القادر عطا ، دار الکتب العلمية – بيروت ، چاپ اول 1411 هـ – 1990 م ،

63) نووی: ابو زکریا محبی الدين یحیی ابن شرف (631 هـ – 676 هـ) ، المنهاج في شرح صحيح مسلم بن الحجاج ، ناشر : مؤسسة الرسالة ، تحقيق : مرکز الرسالة و تحيق التراث

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af